
МЕТОДОЛОГІЯ І ТЕОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

УДК 378.091.12.011.3-051:7.011

DOI 10.31654/2663-4902-2024-PP-4-9-16

Башкір О. І.

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
olga.bashkir@hnpu.edu.ua
orcid.org/0000-0001-9738-6445

Чжоу Пен

аспірант кафедри освітології та інноваційної педагогіки
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди
penczou@gmail.com
orcid.org/0009-0009-7507-0429

МІСЦЕ СОЦІАЛЬНО-ЕМОЦІЙНИХ НАВИЧОК У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ВИКЛАДАЧА МИСТЕЦЬКИХ ДИСЦИПЛІН

Питання соціально-емоційного інтелекту є наразі актуальним у всьому світі через спроможність його врегульовувати конфлікти та непередбачувані ситуації, які можуть викликати в людини необдумані вчинки та дії. Емоційна нестабільність у соціумі – проблема, вирішення якої зумовлює подолання багатьох викликів як окремої особистості, так і людства на соціальному та системному рівнях.

У статті зазначено, що спільність функцій соціального та емоційного інтелекту призвела до того, що ці види інтелекту останнім часом розглядають нероздільно. Соціально-емоційний інтелект – це здатність людини розпізнавати, розуміти, контролювати та ефективно виражати власні емоції, а також виявляти емпатію, будувати та підтримувати здорові міжособистісні стосунки. Викладач мистецьких дисциплін, як і самі мистецькі дисципліни (музика, живопис, скульптура, театр, кіно, хореографія, архітектура та література), покликаний урегульовувати емоційну невизначеність, сприяти емоційному комфорту та інтелігентності через свою професійну діяльність та через продукт своєї професійної діяльності (виконання музичного чи хореографічного твору, живопису, кінострічки, театральної постановки тощо).

Визначено перелік соціально-емоційних навичок викладача мистецьких дисциплін, серед яких самосвідомість (здатність розуміти й аналізувати власні емоції, думки, цінності та усвідомлювати їх вплив на поведінку в різних ситуаціях); самоконтроль (здатність контролювати власні емоції й думки в різних ситуаціях та вміння управляти ними з метою досягнення поставлених цілей); соціальна обізнаність (здатність зрозуміти іншу людину, проявляти емпатію, дотримуючись толерантності у спілкуванні); побудова стосунків з іншими людьми (здатність встановлювати й підтримувати тісний, здоровий контакт з іншими людьми. Вона включає: комунікативну культуру, відкрите спілкування, вміння слухати іншого, довіру, співпрацю, компроміс, лідерство, роботу в команді, розв'язання проблем); відповідальне прийняття рішень (здатність приймати ефективні рішення й поводитись відповідно до ситуації).

Ключові слова: інтелект, емоції, мистецтво, компетентності, викладач.

Постановка проблеми. Мистецькі дисципліни включають ті види творчої діяльності, які спрямовані на створення естетичних, духовних і культурних цінностей. Вони охоплюють різноманітні види мистецтва, такі як музика, живопис, скульптура, театр, кіно, танець, архітектура та література, і сприяють глибокому естетичному та емоційному досвіду для митців та глядачів. Мистецькі дисципліни відіграють важливу роль у формуванні культурного, естетичного та емоційного світогляду. Вони збагачують життя людей, надають простір для самовираження і взаєморозуміння, дозволяють зберігати та переосмислювати культурну спадщину. У сучасному суспільстві мистецтво є необхідним для розвитку гармонійної, освіченої і творчої особистості.

Уплив мистецтва на соціально-емоційний стан людини є глибоким і багатограним. Мистецтво, незалежно від форми здатне впливати на психоемоційний стан, сприяти розвитку емпатії, зміцнювати емоційну стійкість і навіть покращувати фізичне здоров'я. Воно надає можливість для емоційного вираження, самопізнання, і є одним із способів підтримувати душевну рівновагу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями соціально-емоційного навчання наразі займаються активно як у всьому світі, так і в Україні. З 2019 року в країні стартувало загальнонаціональне пілотне дослідження з упровадження соціально-емоційного та етичного навчання (СЕЕН), яке реалізується за підтримки громадської організації «ЕдКемп Україна», Інституту модернізації змісту освіти, Інституту проблем виховання Національної академії педагогічних наук України та GIZ Civil Peace Service Ukraine (Громадська служба миру – GIZ Україна). Такі події, звичайно, не могли оминути дослідники в сфері педагогіки, психології, соціології. Питаннями місця та значення соціально-емоційних навичок в житті людини займаються О. Башкір [4], Бі Юнь, С. Золотухіна [3], О. Милославська [8], О. Старинська [11] та інші. Проблеми організації соціально-емоційного навчання в закладах освіти порушені на шпальтах наукових видань В. Гринько [6], Т. Євтуховою [6], М. Августюк [1], Е. Носенко [10], А. Філіповою [6], D. Goleman [13], О. Chernyshenko [12] та іншими. Про роль соціально-емоційних навичок в роботі освітян ведуть наукові дискусії Н. Басюк [2], Г. Жара [7], Е. Носенко [10], О. Елькін, О. Марущенко, Г. Бичко, В. Терещенко, М. Мазорчук, Т. Вакуленко [9; 12] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Безумовно, питання формування соціально-емоційних навичок є актуальними у вирі буремних воєнних подій. Є велика кількість досліджень про формування СЕН в людей різних вікових категорій, важливість володіння м'якими навичками упродовж життя, вплив СЕН на професійну кар'єру, благополуччя людини та всього людства. Однак поза увагою наразі залишаються питання соціально-емоційних навичок освітян різних фахів, що зумовлює проведення відповідного дослідження.

Формулювання мети статті. Соціально-емоційні навички є запорукою успіху людини будь-якої професійної сфери. Особливе місце він посідає в людей типу професій людина-людина, де необхідно вміти співпереживати, емпатувати, долучатися до співдії та спільнотворення на особистісному, соціальному та системному рівнях. Метою статті є вияв місця та значення соціально-емоційних навичок у професійній діяльності викладача мистецьких дисциплін.

Виклад основного матеріалу дослідження. У своєму дослідженні Е. Носенко називає соціальний інтелект «соціально значущою інтегральною властивістю особистості». Емоційний інтелект, на її думку, – це аспект виявлення внутрішнього світу людини, який показує, наскільки добре людина розуміє своє ставлення до світу, інших людей і себе як до частини своєї життєдіяльності. Внутрішні (диспозиційні) та зовнішні (емоційні процеси) прояви емоційного інтелекту, які йому притаманні, забезпечують стресозахисну та адаптивну функцію цієї унікальної особистісної властивості. Емоційний інтелект сприяє життєвому успіху людини, оскільки він дозволяє їй ідентифікувати джерела своїх власних емоцій і емоцій інших людей, мати самоконтроль, підтримувати позитивні стосунки з навколишніми, самомотивувати свої дії та докладати

зусиль, щоб досягти своєї мети. У той же час емоційний інтелект відображається у свідомості людини різними способами, такими як вибір оптимальних стратегій психологічного подолання, почуття психологічного благополуччя та позитивна самооцінка [10, с. 96].

Слід зазначити, що Е. Торндайк, який зробив значний внесок у популяризацію поняття IQ, ще на початку 1900-х років висловив думку про те, що є частина емоційного інтелекту, яку він назвав соціальним інтелектом. Соціальний інтелект стосується здатності людини розуміти інших у процесі спілкування та взаємодії між людьми. Він додав цю частину виявлення інтелекту до оцінки коефіцієнта інтелекту IQ. На жаль, у 60-х роках теоретики проблем інтелекту намагалися виключити термін «соціальний інтелект» зі списку компотентів загального інтелекту, які оцінювалися за допомогою IQ.

Пізніше Р. Стернберг таки прийшов висновку (ґрунтуючись на систематичних дослідженнях), котрий підтвердив достовірність учення Е. Торндайка, який стверджував, що соціальний інтелект, який відрізняється від академічних здібностей, є найважливішою вимогою до успішної практичної діяльності людини.

Проблема встановлення чіткого розуміння психологічного сенсу понять «соціальний інтелект» і «емоційний інтелект» стала актуальною після наукової праці Д. Гоулмана [13]. У цьому дослідженні він описав модель емоційного інтелекту, виділяючи когнітивні здібності та особистісні характеристики. Емоційний і соціальний інтелект були компонентами цієї змішаної моделі. Однак він вважав, що соціальний інтелект менший за емоційний інтелект. У цій змішаній моделі психолог надає перевагу емоційному інтелекту над соціальним, переконуючи, що емоції, а не раціональний інтелект, визначають успіх особистості в соціальних взаємодіях.

Аналізуючи критичні відгуки до змішаної моделі інтелекту та вдаючись до самокритики, Д. Гоулман свою наступну наукову працю «Соціальний інтелект. Нова наука про людські стосунки» присвятив соціальному інтелекту особистості. У ній учений відокремив емоційний і соціальний інтелект за здатностями особистості – емоційними і соціальними, відповідно. Він виділив дві категорії здатностей, які складають структуру соціального інтелекту особистості: перша – соціальна обізнаність, або усвідомленість, яка означає, що людина знає і розуміє, що відбувається з іншими людьми; друга – соціальні здатності, які означають, що люди можуть використовувати соціальні знання, коли вони взаємодіють з іншими, спілкуються між собою тощо.

На думку О. Милославської [8] поняття «соціальний» та «емоційний» інтелекти є незалежними. Соціальний інтелект є глобальною здатністю людини, яку зумовлено її інтелектуальними, комунікативними, поведінковими й особистісними якостями. Натомість емоційний інтелект є здатністю особистості до емоційної саморегуляції, до вербалізації власних емоційних станів і розпізнавання емоцій інших людей. За О. Старинською, «соціальний інтелект особистості конструюють її когнітивні та емоційні здатності. Когнітивні здатності складають такі конструкти: самоактуалізація, соціальні здатності, гнучкість, мотивація, незалежність, вирішення нагальних реальних завдань. Емоційні здатності надають сили і змісту поведінки людини в соціальних взаємодіях» [11, с. 41].

Соціальний інтелект особистості – це складний інтегрований комплекс її здатностей: пізнавати соціальні явища, сприймати зовнішні соціальні групові стимули й одержувати знання про актуальні питання соціальних взаємодій; розуміти різні життєві ситуації; розуміти емоції та вербальну й невербальну поведінкову експресію інших людей і співпереживати їм; прогнозувати поведінку, як власну, так і інших людей; управляти поведінкою, як своєю, так і інших людей у взаємодіях із ними; ефективно адаптуватися до ситуацій соціальних взаємодій; досягати успішного результату у взаємодіях із іншими людьми.

На протигагу емоційний інтелект є складним інтегрованим комплексом здатностей особистості: пізнавати, розуміти, диференціювати та усвідомлювати емоції (власні й інших людей); застосовувати емоції для активізації своєї розумової діяльності; застосовувати свої знання про прояви емоцій іншими людьми для виявлення чинників і вирішення різних ситуацій соціальних взаємодій; усвідомлено управляти своїми емоціями тощо. Емоційний інтелект особистості сприяє встановленню успішних взаємодій із іншими людьми, ефективній адаптації до різних соціальних умов, досягненню поставлених життєвих цілей. Емоційний інтелект є «важливою умовою ефективності навчальної діяльності, оскільки дає змогу здобувачам освіти повноцінно розвиватися як особистостям зі збереженням соціального та психологічного здоров'я» [1, с. 21].

Зіставлення поданих вище узагальнень про психологічну сутність понять «емоційний інтелект» і «соціальний інтелект» уможливило такі висновки. З одного боку, зміст поняття «соціальний інтелект» видається дещо більшим за обсягом, порівняно з поняттям «емоційний інтелект». На протигагу емоційному інтелекту, соціальний інтелект стосується не лише знань і здатностей щодо емоцій, а й поведінки особистості в суспільстві. Більшість складників соціального інтелекту є емоційно забарвленими. Відмінності стосуються лише такого складника як здатність особистості прогнозувати поведінку (як свою, так і інших людей), що є лише в структурі соціального інтелекту. Однаковими є й функції соціального й емоційного інтелекту – сприяти успішності взаємодій особистості з іншими людьми та ефективності її адаптації в різних життєвих ситуаціях. Проте змістове підґрунтя для реалізації цих функцій у соціального й емоційного інтелекту різне, зважаючи на їхню сутність і структуру.

У ході дослідження зазначимо, що спільність функцій соціального та емоційного інтелекту призвела до того, що ці види інтелекту останнім часом розглядають нероздільно. Соціально-емоційний інтелект – це здатність людини розпізнавати, розуміти, контролювати та ефективно виражати власні емоції, а також виявляти емпатію, будувати та підтримувати здорові міжособистісні стосунки.

Соціально-емоційний інтелект важливий для успіху в різних сферах життя, оскільки він покращує комунікативні навички, сприяє розвитку лідерських якостей, зміцнює емоційне здоров'я, розвиває емпатію та співчуття. Соціально-емоційний інтелект відіграє важливу роль у навчальному середовищі, сприяючи покращенню атмосфери та мотивації здобувачів освіти, зниженню конфліктів і розвитку співпраці. На робочих місцях соціально-емоційний інтелект допомагає працівникам розвивати міжособистісні навички, будувати довіру та взаєморозуміння в команді, а також підтримувати продуктивність навіть у стресових умовах. Отже, соціально-емоційний інтелект об'єднує в собі спектр навичок, які є об'єктом дослідження багатьох учених 20-років XXI сторіччя, що стало основою для появи нового напрямку навчання – соціально-емоційного.

Однією з найважливіших навичок є соціально-емоційні навички, які допомагають людині бути ефективною та успішною в швидко мінливому, складному та неоднозначному світі, в якому вона живе. Соціально-емоційні навички – це установки та поведінка, які допомагають людям орієнтуватися в особистих і соціальних ситуаціях, наприклад, контролювати свої емоції, спілкуватися з іншими людьми та ставити цілі.

Досліджуючи соціально-емоційні навички в дітей, В. Гринько, Т. Євтухова, А. Філіпова на підставі аналізу зарубіжного досвіду, визначають соціально-емоційний розвиток як «поступовий інтеграційний процес, завдяки якому діти набувають здатності розуміти, переживати, виражати емоції та керувати ними і розвивати значущі стосунки з іншими; соціально-емоційний розвиток охоплює широкий спектр навичок, залучаючи, але не обмежуючись ними: самосвідомість, спільна увага, теорія розуму (або розуміння поглядів інших), самооцінка, регулювання емоцій, дружби і розвиток ідентичності [6, с. 34–35].

В умовах нинішніх викликів воєнного стану питання соціально-емоційного інтелекту та навичок, які його забезпечують, є нагальним і в сфері діяльності викладача мистецьких дисциплін. Г.І. Жара на підставі дослідження робить висновок, що «рівень емоційного інтелекту майбутніх учителів та вчителів-практиків є переважно низьким. Вони потребують розвитку емпатії, здатності до розпізнавання емоцій інших людей та управління власними емоціями» [7, с. 219]. Соціально-емоційні навички відіграють критично важливу роль у роботі викладача, оскільки впливають на навчальне середовище, мотивацію здобувачів освіти та якість взаємодії в освітньому процесі. Володіння соціально-емоційними навичками дозволяє викладачам мистецьких дисциплін створювати атмосферу довіри та підтримки, що сприяє розвитку учнів не лише інтелектуально, але й емоційно.

У межах компетентнісного підходу особливу цінність набувають соціально-емоційні навички, які також називають м'якими, гнучкими, навичками XXI століття, soft або life skills. Ці навички, відповідно до Національного звіту за результатами міжнародного Дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН) в Україні (2022–2024), є індивідуальними здатностями, характеристиками людини, які охоплюють її поведінкові моделі, внутрішні стани та підходи до розв'язання різноманітних завдань, стосунків із оточенням, здатності управляти своїми почуттями й діями. Соціально-емоційні навички – це індивідуальні здатності, риси й характеристики, які можна розвивати протягом життя і які важливі для успішного навчання, соціальних відносин і згуртованості, конкурентоспроможності на ринку праці, активного виявлення громадянської позиції й благополуччя людини загалом. Соціально-емоційні навички охоплюють поведінкові моделі, внутрішній стан, підходи до вирішення завдань, здатність управляти діями й почуттями. Уявлення про себе і світ, що втілюються в стосунках людини з оточенням, також є частиною соціально-емоційних навичок. Соціально-емоційні навички, вимірювані у ДоСЕН, поділяються на 5 вимірів:

1. Виконання завдань (наполегливість, відповідальність, самоконтроль, мотивація досягати);
2. Регуляція емоцій (стресостійкість, контроль над емоціями, оптимізм);
3. Взаємодія з іншими (упевненість у собі, товарицькість, енергійність);
4. Широта кругозору (допитливість, креативність, толерантність);
5. Залученість (співпереживання, довіра).

На підтримку соціально-емоційного навчання у 1994 році було створено CASEL (Collaborative for Academic, Social, and Emotional Learning) – Асоціацію для академічного, соціального та емоційного навчання. CASEL виокремила п'ять компетенцій, на розвиток яких спрямовується соціально-емоційне навчання:

- 1) самосвідомість – здатність розуміти й аналізувати власні емоції, думки, цінності та усвідомлювати їх вплив на поведінку в різних ситуаціях;
- 2) самоконтроль – здатність контролювати власні емоції й думки в різних ситуаціях та вміння управляти ними з метою досягнення поставлених цілей;
- 3) соціальна обізнаність – здатність зрозуміти іншу людину, проявляти емпатію, дотримуючись толерантності у спілкуванні;
- 4) побудова стосунків з іншими людьми – здатність встановлювати й підтримувати тісний, здоровий контакт з іншими людьми. Вона включає: комунікативну культуру, відкрите спілкування, вміння слухати іншого, довіру, співпрацю, компроміс, лідерство, роботу в команді, розв'язання проблем;
- 5) відповідальне прийняття рішень – здатність приймати ефективні рішення й поводитись відповідно до ситуації [2, с. 10–11].

Саме ці компетентності є важливими під час професійного спілкування та взаємодії викладачів мистецьких дисциплін, які покликані безпосередньо благосприятливо впливати на емоції здобувачтва і, як наслідок, глядача чи слухача.

Висновки. Покликання мистецьких дисциплін полягає в створенні, передачі та збереженні естетичних, культурних та духовних цінностей. Вони спрямовані на розвиток чуттєвого, емоційного і соціального інтелекту людини, формування естетичного світогляду та підтримку духовної рівноваги. Мистецтво виконує функцію не лише розважальну чи пізнавальну, а й гуманістичну, збагачуючи особистість і суспільство в цілому.

Роль викладача мистецьких дисциплін є надзвичайно багатогранною і охоплює не тільки передачу знань і навичок, а й розвиток творчого потенціалу учнів, формування їх естетичного світогляду та підтримку в самовираженні. Викладач мистецтва має особливу місію – допомогти здобувачам освіти побачити світ крізь призму краси, емоцій та культури, виховати любов до мистецтва і розкрити унікальні здібності кожної особистості.

Література

1. Августюк М. М. Методичні поради до підвищення рівня емоційного інтелекту в здобувачів вищої освіти. Острог: Вид-во Національного університету «Острозька академія», 2022. 94 с. URL: <http://surl.li/tfing>
2. Басюк Н. Технологія соціально-емоційного навчання у розвитку емоційного інтелекту майбутніх учителів початкових класів та вихователів групи подовженого дня. *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2024. № 2(30). С. 6–14. DOI: [https://doi.org/10.31499/2307-4914.2\(30\).2024.313990](https://doi.org/10.31499/2307-4914.2(30).2024.313990)
3. Башкір О. І., Золотухіна С. Т., Бі Юнь. Роль емоційного інтелекту в спілкуванні учасників освітнього процесу закладу вищої освіти. *Педагогічні науки*. 2023. № 104. С. 22–28. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-104-4>
4. Башкір О.І. Соціальне партнерство як компетентність в освіті дорослих. *Освіта дорослих: світові тенденції, українські реалії та перспективи*: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 13–14 червня 2024 р.). Харків. ХНПУ імені Г.С.Сковороди. 2024. 233 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/3d7dd535-2d9c-4273-99d6-e2a2696004f2>
5. Гасанова Л. Роль молодіжного центру у формуванні соціально-емоційних навичок: практичні кейси. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. № 1(12). DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305276](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305276)
6. Гринько В., Євтухова Т., Філіпова А. Теоретичні аспекти розвитку соціально-емоційних навичок в учнів початкової школи. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти*. 2022. Вип. 17 (2). Слов'янськ. URL: <https://journals-indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1742526>
7. Жара Г. І. Розвиток складових індивідуального здоров'я вчителів: соціально-емоційні, етичні і компетентні аспекти. *Сучасні проблеми здоров'я та здорового способу життя у педагогічній освіті*. 2020. С. 214–220. DOI: 10.5281/zenodo.4513831
8. Милославська О. В. Особливості взаємозв'язку емоційного інтелекту та соціального інтелекту. *Вісник Національного університету оборони України*. 2012. № 5 (30). С. 240–245.
9. Національний звіт за результатами міжнародного Дослідження соціально-емоційних навичок (ДоСЕН) в Україні (2022 – 2024). Т. 1 / кол. авт.: О. Елькін, О. Марущенко, Г. Бичко, В. Терещенко, М. Мазорчук, Т. Вакуленко та ін.; за ред. О. Елькіна, О. Марущенко, В. Терещенка; ГО «ЕдКемп Україна». Харків, 2024. 223 с.
10. Носенко Е. Емоційний інтелект як соціально значуща інтегральна властивість особистості. URL: <http://surl.li/kpiaqw>
11. Старинська О. Проблема психологічної сутності понять «соціальний інтелект» та «емоційний інтелект»: науковий дискурс. *Наукові праці міжрегіональної академії управління персоналом. Психологія*. 2022. № 3(56). С. 40–44. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2022.3.6>
12. Chernyshenko O. M., Kankaraš and F. Drasgow. Social and emotional skills for student success and wellbeing: Conceptual framework for the OECD study on social and

emotional skills. 2018. OECD Education Working Papers. №173, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/db1d8e59-en5>

13. Goleman D. Emotional intelligence. New York: Bantam Books, 1995. 386 p.

References

1. Avhustiuk, M.M. (2022). *Metodychni porady do pidvyshchennia rivnia emotsiinoho intelektu v zdobuvachiv vyshchoi osvity* [Methodological tips for increasing the level of emotional intelligence in higher education students]. Ostroh: Vyd-vo Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». URL: <http://surl.li/ffing> [in Ukrainian].

2. Basiuk, N. (2024). Tekhnolohiia sotsialno-emotsiinoho navchannia u rozvytku emotsiinoho intelektu maibutnix uchyteliv pochatkovykh klasiv ta vykhovateliv hrupy podovzhenoho dnia [Technology of socio-emotional learning in the development of emotional intelligence of future primary school teachers and educators of the extended day care center]. *Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelia*. No 2(30). P. 6–14. DOI: [https://doi.org/10.31499/2307-4914.2\(30\).2024.313990](https://doi.org/10.31499/2307-4914.2(30).2024.313990) [in Ukrainian].

3. Bashkir, O.I., Zolotukhina, S.T. & Bi Yun (2023). Rol emotsiinoho intelektu v spilkuvani uchasnykiv osvitnoho protsesu zakladu vyshchoi osvity [The role of emotional intelligence in the communication of participants in the educational process of a higher education institution]. *Pedahohichni nauky – Pedagogical Sciences*. No 104. P. 22–28. DOI: <https://doi.org/10.32999/ksu2413-1865/2023-104-4> [in Ukrainian].

4. Bashkir, O.I. (2024). Sotsialne partnerstvo yak kompetentnist v osviti doroslykh. Osvita doroslykh: svitovi tendentsii, ukraïnski realii ta perspektyvy [Social partnership as a competence in adult education]. Kharkiv: KhNPU imeni H.S. Skovorody. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/items/3d7dd535-2d9c-4273-99d6-e2a2696004f2> [in Ukrainian].

5. Hasanova, L. (2024). Rol molodizhnogo tsentru u formuvanni sotsialno-emotsiinykh navychok: praktychni keisy [The role of a youth center in developing social and emotional skills: practical cases]. *Sotsialna robota ta sotsialna osvita – Social work and social education*. No 1(12). DOI: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305276](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305276) [in Ukrainian].

6. Hryno, V., Yevtukhova, T. & Filipova, A. (2022). Teoretychni aspekty rozvytku sotsialno-emotsiinykh navychok v uchniv pochatkovoï shkoly [Theoretical aspects of the development of socio-emotional skills in primary school students]. *Profesionalizm pedahoha: teoretychni y metodychni aspekty – Teacher professionalism: theoretical and methodological aspects*. Issue 17 (2). Sloviansk. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/1742526> [in Ukrainian].

7. Zhara, H.I. (2020). Rozvytok skladovykh indyvidualnoho zdorovia vchyteliv: sotsialno-emotsiini, etychni i kompetentnisni aspekty [Development of teachers' individual health components: socio-emotional, ethical and competence aspects]. *Suchasni problemy zdorovia ta zdorovoho sposobu zhyttia u pedahohichnii osviti – Modern problems of health and healthy lifestyle in pedagogical education*. DOI: 10.5281/zenodo.4513831 [in Ukrainian].

8. Myloslavsk, O. V. (2012). Osoblyvosti vzaiemozviazku emotsiinoho intelektu ta sotsialnoho intelektu [Features of the relationship between emotional intelligence and social intelligence]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu oborony Ukrainy – Bulletin of the National Defense University of Ukraine*. No 5 (30). P. 240–245 [in Ukrainian].

9. (2024). Natsionalnyi zvit za rezultatamy mizhnarodnoho Doslidzhennia sotsialno-emotsiinykh navychok (DoSEN) v Ukraini (2022–2024) [9. National report on the results of the international Social and Emotional Skills Study (SESS) in Ukraine (2022–2024)]. / kol. avt.: O. Elkin, O. Marushchenko, H. Bychko, V. Tereshchenko, M. Mazorchuk, T. Vakulenko ta in.; za red. O. Elkina, O. Marushchenka, V. Tereshchenka; HO «EdKemp Ukraina». Vol. 1. Kharkiv [in Ukrainian].

10. Nosenko E. *Emotsiinyi intelekt yak sotsialno znachushcha intehralna vlastyvist osobystosti* [Emotional intelligence as a socially significant integral personality trait]. URL: <http://surl.li/kpiaqw> [in Ukrainian].

11. Starynska, O. (2022). Problema psykholohichnoi sutnosti poniat «sotsialnyi intelekt» ta «emotsiinyi intelekt» [The Problem of the Psychological Essence of the Concepts of «Social Intelligence» and «Emotional Intelligence»]. *Naukovi pratsi mizhrehionalnoi akademii upravlinnia*

personalom – Scientific works of the Interregional Academy of Personnel Management. No 3(56). P. 40–44. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.psych.2022.3.6> [in Ukrainian].

12. Chernyshenko, O.M., Kankaraš, F., Drasgow (2018). Social and emotional skills for student success and wellbeing: Conceptual framework for the OECD study on social and emotional skills. *OECD Education Working Papers*. No 173, OECD Publishing, Paris. DOI: <http://dx.doi.org/10.1787/db1d8e59-en5> [in French].

13. Goleman, D. (1995). *Emotional intelligence*. New York: Bantam Books [in English].

Bashkir O.

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Head of the Department of Education Studies and Innovative Pedagogy.
H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
olga.bashkir@hnpu.edu.ua
orcid.org/0000-0001-9738-6445

Pen C.

Postgraduate student of the Department of Education Studies and Innovative
Pedagogy. H.S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University
penczou@gmail.com
orcid.org/0009-0009-7507-0429

THE ROLE OF SOCIO-EMOTIONAL SKILLS IN THE PROFESSIONAL ACTIVITIES OF ART DISCIPLINE TEACHERS

The topic of socio-emotional intelligence is currently relevant in the whole world due to its capacity to manage conflicts and deal with unpredictable situations that may provoke impulsive actions and decisions. Emotional instability in society is a problem resolution of which addresses various challenges faced by individuals and humanity at both social and systemic levels.

The article highlights that the overlapping functions of social and emotional intelligence have led to their recent treatment as inseparable concepts. Socio-emotional intelligence refers to an individual's ability to recognize, understand, control, and effectively express their own emotions, as well as to demonstrate empathy and establish and maintain healthy interpersonal relationships.

An art discipline teacher, much like the art disciplines themselves (music, painting, sculpture, theater, cinema, choreography, architecture, and literature), is responsible for dealing with emotional uncertainty and fostering emotional comfort and intelligence through their professional activities and the outcomes of those activities (such as a musical or choreographic performance, painting, film, theatrical production, etc.).

The article identifies a set of socio-emotional skills essential for art discipline teachers, including self-awareness (the ability to understand and analyze one's own emotions, thoughts, and values, and their impact on behavior in various situations); self-control (the ability to regulate one's emotions and thoughts across situations and manage them to achieve set goals); social awareness (the ability to understand others, show empathy, and communicate with tolerance); relationship-building (the ability to establish and maintain healthy, close contact with others, involving communication culture, open dialogue, active listening, trust, collaboration, compromise, leadership, teamwork, and problem-solving); and responsible decision-making (the capacity to make effective decisions and behave appropriately in various situations).

Key words: intelligence, emotions, art, competencies, teacher.